

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної
науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра кримінального процесу

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра юстиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ
ГО «СТАЛЕ ПРАВОСУДДЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Відповідальна редакторка *Л. М. Москвич*

Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар.
А43 наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич] ;
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ;
Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ;
Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг. суд., правоохорон.
органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». –
Харків : Право, 2025. – 376 с.

ISBN 978-617-8612-04-7

Збірник містить матеріали Десятої міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем судового права, у якій взяли участь відомі вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Організаторами заходу виступили кафедра кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кафедра юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», Німецько-Українське об'єднання юристів і ГО «Стале правосуддя». В основу видання покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів судового права.

УДК 349.42

Матеріали викладено в авторській редакції.
Відповідальність за їхню якість, достовірність,
відсутність текстових запозичень несуть автори.

Відеозапис конференції за посиланням:

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8612-04-7

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

5. Офіс Президента України. Перспективи розвитку кадрової політики в умовах війни. Офіційне інтернет-представництво Президента України. 2024. URL: <https://www.president.gov.ua>

6. Судова влада України. Звітність щодо стану здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами. 2024. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/

7. Кабінет Міністрів України. Реформи в сфері професійної освіти та перепідготовки кадрів. Кабінет Міністрів України. 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua>

8. Петух А. С. Оцінка кредитних ризиків банківської установи та шляхи їх зниження в умовах воєнного стану. 2023. URL: https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/60371/1/Петух%20А.С._2023.pdf

9. Дементій О. М. Реформування судової системи України в умовах воєнного стану. 2024.

Науковий керівник: к.ю.н., ас. кафедри юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Гансецька В. В.

Чепой М. І.

*студентка 1-го курсу факультету
судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська
юридична академія»*

СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ ЯК ДЖЕРЕЛО ПРАВА В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку юридичної науки відбувається певний синтез правових сімей. Судовий прецедент, який притаманний англосаксонській правовій сім'ї, починає поширюватися і на романо-германську, де головним джерелом права вважається нормативно-правовий акт. У правовій системі України судовий прецедент не є джерелом права, проте все частіше суди нижчих інстанцій починають посилаватися на судові рішення Верховного Суду (відповідно до ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права).

Щодо змісту поняття «прецедент», то під ним розуміють «поведінку у певній життєвій ситуації, що розглядається як зразок при аналогічних обставинах» [1, с. 411]. У свою чергу, судовий прецедент – це «рішення, винесене вищим судовим органом у конкретній справі, яке є обов’язковим для інших судів при розгляді справ аналогічної категорії» [2, с. 70]. У науковій літературі зміст судового прецеденту, як правило, зводиться до того, що аналогічні справи мають вирішуватися однаково. Як зазначає С. Шевчук, «основою судового прецеденту є соціальний факт повторюваності певних суспільних відносин та особливості людської природи. Справедливим буде вважатися те судове рішення, яке збігається з раніше винесеним, за умови однаковості фактичних обставин» [3, с. 17]. У той саме час зауважимо, що абсолютна схожість усіх важливих фактів мало-ймовірна. Отже, ступінь подібності залишається відносним критерієм: завжди будуть відмінності у справах, які можуть вплинути на остаточне рішення. Саме тому в межах доктрини прецеденту головним є не повторення вироку щодо всієї справи, а забезпечення єдиного підходу до розв’язання ключового правового питання, яке визначає суть рішення. Це свідчить про те, що доктрина прецеденту спрямована не лише на повторення судових рішень, а й на вироблення узгодженого правозастосування, яке може існувати навіть у системах, де судовий прецедент формально не визнається джерелом права.

В Україні, як і в інших країнах романо-германського (цивільного) права, судовий прецедент не є джерелом права, проте на практиці він діє через концепцію «усталеної судової практики». Відповідно до цієї концепції, низка раніше прийнятих та узгоджених судових рішень розглядається як переконливий доказ правильного тлумачення правової норми [3, с. 22]. Ця концепція сприяє правовій визначеності та передбачуваності судових рішень, оскільки дозволяє судам орієнтуватися на сформовану практику при розгляді аналогічних справ. Вона не має обов’язкової сили *stare decisis*, як у системах загального права, проте фактично виконує подібну функцію, забезпечуючи сталість судової практики та сприяючи єдності правозастосування.

Рішення вищих судів відіграють ключову роль у формуванні судової практики в країнах континентального права, оскільки можуть виконувати функцію орієнтира для нижчих судів, подібно до переконливих прецедентів. Зокрема, в українській правовій системі практика Верховного Суду є орієнтиром для судів нижчої інстанції.

Неабияку роль у формуванні прецедентного права в Україні відіграє процес інтеграції України до Європейського Союзу, що викликає адаптацію національного права до європейського. Особливе місце посідає поширення на Україну юрисдикції міжнародних організацій: Європейського суду з прав людини, Міжнародного суду ООН, Міжнародного комерційного арбітражного суду при Міжнародній торговій палаті, Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів.

Україна, ратифікувавши у 1997 році Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, закріпила за собою обов'язок визнавати рішення Європейського суду з прав людини та забезпечити їх виконання. Варто зазначити, що нормативні положення нашого законодавства дозволяють виникнення суперечностей між національним правом та міжнародними нормами, при цьому такі протиріччя вирішуються на користь міжнародних норм [2, с. 153], що відображає пріоритет міжнародного права та потребує узгодженого підходу до його імплементації у національну правову систему. У цьому контексті важливу роль відіграє судова практика, яка забезпечує єдність правозастосування та сприяє тлумаченню норм права. Як зазначає В. Власенко, судовий прецедент в Україні – це «фактично прецедент-тлумачення, що розвиває та деталізує положення законодавчих актів, тлумачить суперечливий зміст норм права, і тим самим надає закону переконливого характеру» [4, с. 30–31].

Підсумовуючи, можна дійти до висновку, що судовий прецедент, хоча формально не є джерелом права в Україні, відіграє важливу роль у правозастосуванні та забезпеченні правової визначеності. Аналіз сучасної судової практики свідчить про те, що концепція «усталеної судової практики» фактично наближає українську правову систему до прецедентного права. Рішення Верховного Суду мають значний вплив на тлумачення та застосування норм законодавства, що дозволяє усувати прогалини у правовому регулюванні та забезпечувати єдність правозастосування.

Крім того, інтеграція України до європейського правового простору зумовлює необхідність урахування практики Європейського суду з прав людини, яка, відповідно до законодавства, визнається частиною національного правопорядку. Це підтверджує поступове зближення української правової системи з міжнародними стандартами та розвиток інституту судового прецеденту як елемента правової доктрини.

Список використаних джерел

1. Пархета А. А. Полеміка розуміння поняття правового прецеденту. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. № 3. С. 411–417. URL: <http://www.apdp.in.ua/v53/63.pdf>
2. Марченко А. А. Судовий прецедент у правовій системі України (1991–2010 р.р.) : дис. ... канд. юр. наук. К., 2015. 202 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/d9e0109c-5054-4c81-a14e-bb7d9125ad2a/content>
3. Шевчук С. В. Загально-теоретичні проблеми нормативності актів судової влади: автореф. дис. ... докт. юрид. наук. Харків, 2008. 39 с. URL: <https://mydisser.com/files/95710455.doc>
4. Власенко В. В. Співвідношення понять «судовий прецедент» та «судова практика» : теоретико-правові аспекти. *Київський часопис права*. 2021. № 1. С. 27–32 URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/5/4>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» Кравченко М. О.

Чорний М. М.

*аспірант кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ СУДДІВ ТА ПРОКУРОРІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Взаємодія суддів та прокурорів є комплексною та багатоаспектною проблематикою, яка вже упродовж тривалого часу привертає увагу як науковців, так і практиків. Сучасна хвиля актуальності дослідження взаємодії цих двох суб'єктів обумовлюється запровадженням воєнного стану на території України та появою нових викликів, з якими стикаються ці два представники правничої професії.

Задля систематизації матеріалу його викладення буде здійснено шляхом висвітлення окремих аспектів взаємодії суддів та прокурорів.

Сюйва Я. С.

ЕЛЕКТРОННЕ ПРАВОСУДДЯ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ
ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ 298

Тимчишин П. А.

ЦИФРОВІ ДОКАЗИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПРОБЛЕМИ
ДОСТОВІРНОСТІ ТА ДОПУСТИМОСТІ В УМОВАХ ЗАГРОЗ..... 301

Тишківська А. Д.

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО СТАТУСУ
ПРОКУРОРА У ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОМУ ВИМІРІ 304

Torchyі Rymta

DIGITAL JUSTICE IN THE UAE: THE INFLUENCE
OF TECHNOLOGICAL ADVANCEMENTS ON JUDICIAL
OPERATIONS 308

Хащина Х. О.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ 314

Хізанов О. Д.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВУ КОМПЕНСАЦІЮ
У СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВТРАТОЮ ЖИТЛА
АБО ІНШОГО МАЙНА ЧЕРЕЗ ЗБРОЙНУ АГРЕСІЮ:
ПРАКТИКА ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРОГАЛИНИ 316

Цимбаліст А. Д.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ
ВІЙНИ: РОЛЬ ЕЛЕКТРОННИХ СУДОВИХ СЕРВІСІВ..... 320

Челак А. П.

КАДРОВИЙ ДЕФІЦИТ В СУДАХ УКРАЇНИ ЯК НАСЛІДОК
ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ
ПОДОЛАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 324

Чепой М. І.

СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ ЯК ДЖЕРЕЛО ПРАВА В УКРАЇНІ..... 328

Чорний М. М.

ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ СУДДІВ ТА ПРОКУРОРІВ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ..... 331

Швалюк Д. Ю.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕНІ
ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА, ЯК НАПРЯМ ФУНКЦІОНУВАННЯ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ..... 334